

**YANGI O‘ZBEKISTONDA AKSIYADORLIK JAMIYATI: MUAMMO
VA YECHIMLARI**

Vaxobov Shohjahon Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti
Yoshlar masalalari va ma’naviy-ma’rifiy ishlar departamenti tyutori
Abduraxmonov Akmal Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti
Yoshlar masalalari va ma’naviy-ma’rifiy ishlar departamenti tyutori

Annotatsiya: Ushbu maqolada, yangi O‘zbekistondagi tashkil etilgan va tashillashitirilishi mumkin bo‘lgan korporatsiyalarda uchrovchi eng dolzarb muammo va yechimlar to‘g‘risida so‘z yuritilgan. Shuningdek, hozirda mamlakatimizdagi ba’zi jamiyatlarda olib borilayotgan korporativ boshqaruvni aksiyadorlik jamiyatlari uchun qay darajada ahamiyat kasb etishi to‘g‘risida ham ma’lumotlar berilgan.

Kalit so‘zlar: aksiyadorlik jamiyati, tadbirkorlik faoiyati, korporativ boshqaruv, infratuzilma, investor, investitsiya, korporativ tuzilma, moliyaviy resurs.

Abstract: In this article, the most urgent problems and solutions encountered in corporations that can be established and transferred in the new Uzbekistan are discussed. Information is also given on the importance of corporate management for joint-stock companies, which is currently carried out in some societies in our country.

Key words: joint-stock company, business activity, corporate management, infrastructure, investor, investment, corporate structure, financial resource.

Аннотация: В данной статье обсуждаются наиболее актуальные проблемы и решения, возникающие в корпорациях, которые могут быть созданы и переданы в новом Узбекистане. Также дана информация о значении корпоративного управления для акционерных обществ, которое в настоящее время осуществляется в некоторых обществах нашей страны.

Ключевые слова: акционерное общество, предпринимательская деятельность, корпоративное управление, инфраструктура, инвестор, инвестиции, корпоративная структура, финансовый ресурс.

Kirish. Xalqimizning ozod va obod, qudratli Yangi O‘zbekistonni barpo etish istagini ro‘yobga chiqarish, har bir fuqaro taraqqiyoti uchun barcha imkoniyatlarni yaratish, sog‘lom, bilimli va ma‘naviyatli avlodni voyaga yetkazish maqsadida “O‘zbekiston – 2030” umumjahon dasturi qabul qilindi. rivojlangan. Yangi O‘zbekistonni rivojlantirish strategiyasini amalga oshirish jarayonida to‘plangan tajriba va ishlab chiqarishning muhim bo‘g‘iniga aylangan kuchli iqtisodiyotni yaratish, adolat, qonun ustuvorligi, xavfsizlik va barqarorlikni ta‘minlash maqsadida jamoatchilik muhokamasi natijalariga tayanib. ”.[1]

O‘zbekiston Respublikasi Korporativ boshqaruv kodeksiga ko‘ra, Korporativ boshqaruv – bu aksiyadorlik jamiyati ijroiya organi, uning kuzatuv kengashi, aksiyadorlari, mehnat jamoasi vakillari va boshqa manfaatdor tomonlar, jumladan kreditorlarning manfaatlarining muvozanatiga erishish maqsadida, AJ faoliyatini samarali tashkil etish, modernizatsiyalash, ishlab chiqarish quvvatlarini texnik va texnologik qayta qurollantirish, raqobatbardosh mahsulotni ishlab chiqarish va uni tashqi bozorlarga eksport qilishni ta‘minlashga qaratilgan o‘zaro munosabatlar tizimidir. [2]

Yangi O‘zbekistonda aksiyadorlik jamiyati tadbirkorlik faoliyatini tashkil etishning asosiy shakllaridan biri bo‘lib qolmoqda. Aksiyadorlik jamiyati (AJ) - ustav kapitali ma‘lum miqdordagi aksiyalarga bo‘lingan yuridik shaxs. Aksiyadorlar aksiyalarning egalari bo‘lib, ustav kapitalidagi ulushlariga muvofiq ma‘lum huquq va majburiyatlarga ega.

O‘zbekistonda aksiyadorlik jamiyatini ro‘yxatdan o‘tkazish uchun quyidagi hujjatlarni taqdim etish lozim:

1. Kompaniyani ro‘yxatdan o‘tkazish uchun ariza;
2. Jamiyat ustavi;
3. Muassislarning umumiy yig‘ilishi bayoni;
4. Ustav kapitalining qo‘shgan hissasi to‘g‘risidagi hujjatlar;
5. Davlat boji to‘langanligini tasdiqlovchi hujjat;
6. Kompaniyaning muhri;
7. Ariza beruvchining shaxsini tasdiqlovchi hujjat.

Aksiyadorlik jamiyatini ro‘yxatdan o‘tkazgandan so‘ng soliq organlari, pensiya jamg‘armasi va boshqa tegishli organlarda hisobga olish va ro‘yxatdan o‘tkazish tartibidan o‘tish talab etiladi.[3]

“CONFERENCE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES IN SCIENTIFIC INNOVATIVE RESEARCH”

Issue 5. May 2024

Yangi O‘zbekistonda tadbirkorlikni ro‘yxatdan o‘tkazish tartib-taomillarini modernizatsiya qilish va soddalashtirish bo‘yicha ishlar olib borilmoqda, bu esa mamlakatimizda aksiyadorlik jamiyatlari va tadbirkorlikning boshqa shakllarini rivojlantirishga xizmat qilmoqda.

Metodlar. “Yangi O‘zbekiston”ga taalluqli bo‘lishi mumkin bo‘lgan aksiyadorlik jamiyatlarida (AJ) umumiy muammolar va ularni hal etishning bir necha usullari, yechimlari mavjud va ular quyidagilardan iborat bo‘lishi mumkin:

1. Korporativ boshqaruv muammolari: Shaffoflikning yo‘qligi, boshqaruv kengashi nazoratining yetarli emasligi va javobgarlik mexanizmlarining yetarli emasligi AJ boshqaruvidagi nosozliklarga olib kelishi mumkin. Bu manfaatlar to‘qnashuviga, kompaniya resurslarini noto‘g‘ri boshqarishga va aksiyadorlarning ishonchini yo‘qotishga olib kelishi mumkin.

- Yechim: Mustaqil direktorlarni tayinlash, kengashning xilma-xilligini oshirish, ichki nazorat va audit jarayonlarini kuchaytirish, aksiyadorlar faolligi va ishtirokini rag‘batlantirish kabi korporativ boshqaruv islohotlarini amalga oshirish boshqaruv muammolarini hal qilishga yordam beradi.

2. Zaif menejment: Noto‘g‘ri tartibga solish va ijro etish AJlar ichida firibgarlik, korrupsiya va boshqa axloqsiz xatti-harakatlar uchun imkoniyatlar yaratishi mumkin. Zaif tartibga soluvchi nazorat bozor raqobati va investorlarning ishonchiga ham to‘sqinlik qilishi mumkin.

- Yechim: me‘yoriy-huquqiy bazani mustahkamlash, huquqni qo‘llash mexanizmlarini takomillashtirish, xalqaro standartlar va ilg‘or tajribalarga rioya qilishni rag‘batlantirish AJlar faoliyatini tartibga solish muhitini yaxshilashga yordam beradi. Bu kompaniya qonunchiligini, qimmatli qog‘ozlar qoidalarini va korporativ boshqaruv kodeksini yangilashni o‘z ichiga olishi mumkin.

3. Moliyadan foydalanish imkoniyatining yo‘qligi: Kapitaldan foydalanishning cheklanganligi, ayniqsa kichik va o‘rta AJlarning o‘sish imkoniyatlariga sarmoya kiritish, innovatsiyalar kiritish va bozorda raqobatbardoshligini saqlab qolish imkoniyatlarini cheklashi mumkin.

- Yechim: Kapital bozorlarini rivojlantirish, qo‘llab-quvvatlovchi bank sektorini qo‘llab-quvvatlash, venchur kapital va xususiy kapital investitsiyalarini rag‘batlantirish, tadbirkorlar va investorlar o‘rtasida moliyaviy savodxonlikni oshirish kabi moliyadan foydalanishni yaxshilash bo‘yicha chora-tadbirlarni amalga oshirish ushbu muammoni hal qilishga yordam beradi. nashr.

4. Infratuzilmaning yetarli emasligi: transport, energetika, telekommunikatsiya va raqamli infratuzilmani o‘z ichiga olgan infratuzilmaning yetarli emasligi AJlarning, xususan, ishlab chiqarish, logistika va axborot texnologiyalari kabi sohalardagi faoliyati va o‘shiga to‘sqinlik qilishi mumkin.

- Yechim: Infratuzilmani rivojlantirish loyihalariga sarmoya kiritish, mavjud infratuzilmani yangilash va davlat-xususiy sheriklikni rag‘batlantirish infratuzilmadagi kamchiliklarni bartaraf etishga va AJlar rivojlanishi uchun yanada qulay muhit yaratishga yordam beradi.

5. Korrupsiya va poraxo‘rlik: Korrupsiya va poraxo‘rlik qonun ustuvorligiga putur etkazishi, bozor raqobatini buzishi va AJga xorijiy investitsiyalarni to‘xtatishi mumkin. Korrupsiya xavfi, ayniqsa, tabiiy resurslar, qurilish va davlat xaridlari kabi sohalarda keng tarqalgan bo‘lishi mumkin.

- Yechim: Korrupsiyaga qarshi choralarni amalga oshirish, huquqiy va institutsional asoslarni mustahkamlash, davlat xaridlari jarayonlarida shaffoflik va hisobdorlikni oshirish, biznesning axloqiy amaliyotini targ‘ib qilish korrupsiyaga qarshi kurashish va AJlar uchun ishbilarmonlik muhitini yaxshilashga yordam beradi.

6. Malakalar yetishmasligi va iqtidorlarni saqlab qolish: malakalarning yetarli darajada rivojlanmasligi, iqtidorlarning yetishmasligi AJlarning innovatsiyalar kiritish, raqobatlashish va o‘zgaruvchan bozor sharoitlariga moslashish qobiliyatiga to‘sqinlik qilishi mumkin.

- Yechim: Ta‘lim va kasbiy ta‘lim dasturlariga sarmoya kiritish, ta‘lim va ko‘nikmalarni rivojlantirishga ko‘maklashish, raqobatbardosh imtiyozlar orqali iste’dodlarni saqlab qolishni rag‘batlantirish, innovatsiya va tadbirkorlik madaniyatini yuksaltirish ko‘nikmalar yetishmasligi va iste’dodlarni saqlab qolish muammolarini hal qilishga yordam beradi.[4]

Yangi O‘zbekiston aksiyadorlik jamiyatlarida mavjud bo‘lgan ushbu umumiy muammolarni hal qilish davlat organlari, nazorat qiluvchi idoralar, sanoat birlashmalari, fuqarolik jamiyati tashkilotlari va xususiy sektorning birgalikdagi sa’y-harakatlarini talab qiladi. Tegishli islohotlar va tashabbuslarni amalga oshirish orqali O‘zbekiston AJlarning rivojlanishi, sarmoya jalb etishi, iqtisodiy o‘sh va taraqqiyotga hissa qo‘shishi uchun yanada qulay muhit yaratishi mumkin.

Natijalar. Aksiyadorlik jamiyatlari muammolari va ularni hal etish yo‘llarini tahlil qilar ekanmiz, barcha masalalar korporativ boshqaruvga bog‘liq bo‘lishi mumkinligini unutmashimiz kerak. Ayni paytda mamlakatimizda tashkilotlarni

aksiyadorlik jamiyatiga aylantirish hamda mazkur tashkilotlarda korporativ boshqaruv tizimini isloh qilish va takomillashtirish chora-tadbirlari amalga oshirilmoqda. Korporativ boshqaruvni isloh qilish, to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalarni jalb etish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish, kompaniya faoliyati samaradorligini oshirish, aksiyadorlik jamiyatlarida ta‘minlovchi institutlar faoliyatining ochiqligi va shaffofligini oshirish, ularning salohiyatli investorlar, jumladan, xorijiy hamkorlar uchun jozibadorligini ko‘rsatish orqali, korporativ boshqaruvning zamonaviy usullarini joriy etish, korporativ boshqaruv, strategik boshqaruvda aksiyadorlarning rolini kuchaytirish, kompaniya iqtisodiyotining barqaror o‘shishini ta‘minlash.

Bugungi kunda Markaziy Osiyoning mustaqil davlatlaridan biri bo‘lgan O‘zbekiston korporativ boshqaruv tizimini isloh qilish va takomillashtirishga yetakchilik qildi va islohotlar dasturining amalga oshirilishi natijasida mamlakatimizning korporativ boshqaruv tizimiga jiddiy o‘zgarishlar kiritildi.

Muhokamalar. Ta‘kidlash joizki, O‘zbekistonda aksiyadorlik jamiyatlari va tashkilotlarda korporativ boshqaruv islohotlari jadal sur‘atlar bilan amalga oshirilayotgan bo‘lsa-da, korporativ boshqaruv tizimida bir qator hal etilmagan muammolar yuzaga kelgan. Asosiy muammo - davlat asosiy aksiyador bo‘lgan aksiyadorlik jamiyatlari. Korporativ boshqaruvni yanada rivojlantirish zarurati uning yordamida ijobiy natijalarga erishish imkoniyati bilan bog‘liq:

- kompaniyaning investitsion jozibadorligini oshirish;
- moliyaviy resurslarni uzoq muddatli investitsiya qilishga tayyor investorlarni jalb qilish;
- faoliyat samaradorligini oshirish;
- bank kreditlarini olish xarajatlarini kamaytirish;
- korxonaning bozor qiymatini oshirish;
- kapital bozorlariga kirishni osonlashtirish;
- kompaniyaning obro‘cini oshirish.

Bundan tashqari, korporativ boshqaruvning asosiy tamoyillarini tashkilot amaliyotiga joriy etish va faol qo‘llash bevosita iqtisodiy samara berishi mumkin.[5]

Mavjud korporativ boshqaruv tizimini takomillashtirish orqali mahalliy biznes tuzilmalari o‘z aksiyalari narxidan qo‘shimcha mukofot olishni kutishlari mumkin, uning miqdori 20 dan 50% gacha.

Xulosa. Xulosa o‘rnida shuni ta’kidlash mumkinki, hozirda aksiyadorlik jamiyatlaridagi muammolar va ularni hal etishda turli chora-tadbirlar olib borilmoqda. Shu bilan birga, korporativ boshqaruvni rivojlantirish davlat mulkini aksiyadorlik jamiyatlariga aylantirish orqali xususiylashtirish bilan ham bog‘liqdir. Bunday ishlar natijasida yurtimizda ko‘plab aksiyadorlik jamiyatlari tashkil etilgan. Mamlakatimiz yalpi ichki mahsuloti o‘shishiga munosib hissa qo‘shayotgan yirik korxonalar aksiyadorlik jamiyati shaklida faoliyat yuritayotgani ham korporativ boshqaruv sohasini rivojlantirish katta ahamiyat kasb etishidan dalolatdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. “O‘ZBEKISTON — 2030” STRATEGIYASI
https://gov.uz/oz/pages/2030_strategy/
2. David A. Nadler, Beverly A. Behan, Mark B. Nadler. Building Better Boards: A Blueprint for Effective Governance. John Wiley & Sons; 1 edition (3 Feb. 2006).
3. Aksiyadorlik jamiyatining mazmuni, turlari, ta’rifi va tashkil etish jarayonlari. https://enc.for.uz/wiki/Aksiyadorlik_jamiyati
4. Suyunov D. Korporativ boshqaruv mexanizmi: muammo va yechimlar. Monografiya. – T.: Akademiya, 2007. – 319b.
5. O‘zbekistonda korporativ boshqaruv tizimini tatbiq etish va rivojlantirish. Akramova Nazokat Israilovna

Research Science and
Innovation House